

Ványa bácsi

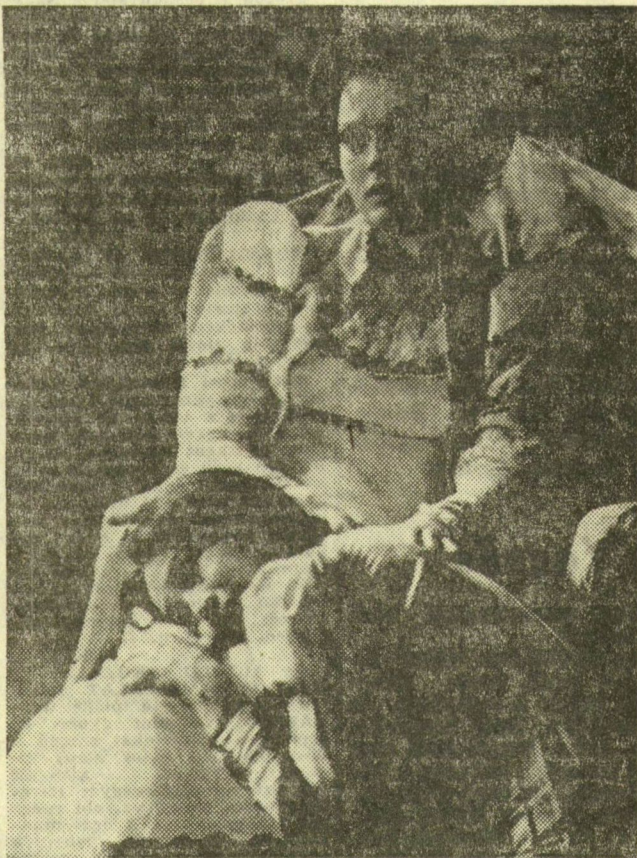
Csehov-premier Szegeden

Csehovot sokféleképpen lehet játszani. Lehet lírai, tücsökciripeléssel, nyírfasóhajtozásokkal, lehet romantikusan, mennydörgéssel, szélrázta ablakkal, ijesztő villámokkal, lehet szatirikusan, leleplezően, felmutatva a hősök világmegváltó vágyainak és tényleges tehetetlenségüknek kiáltó elmentmondását, lehet brutálisan, csizmába öltöztetve a párizsi selyemnyakkendőket annyira kedvelő Ványa bácsit.

A vita, hogy e sokféle színpadi lehetőség közül melyik a legjobb, melyik az „igazi”, talán sohasem dől el. Mindig lesznek rendezők, színészek, fanatikusok, megszállottak, akik erre, vagy arra a megoldásra esküsznek; ne szóljunk most vitáikba. Az azonban egészen biztos, hogy hozzáink, mai nézőkhöz az összes kompozíciós variáció közül az a fogalmazás áll legközelebb, amelyet csütörtök este a szegedi színház Ványa bácsi előadásán láttunk. Ebben a változatban nem szóltak meg a tücsökök, nem sóhajtoztak a nyírfák, nem mennydörgött, nem villámolt az ég, nem rázta a viharos szél az ablakokat. Megjelent viszont a küzdő, a lázadó, a sorsán változtatni akaró, a rosszat felismerő és belenyugodni nem tudó, nem akaró ember, az igazi Csehov-hős, úgy ahogyan ma, sok Csehov-dráma előadásának sikere és kudarcja után valószínűleg nagyon pontosan elképzeljük. Ezeknek a hősöknek a megfogalmazása, színpadra állítása, mondhatjuk úgy is, megteremtése, a szegedi előadás, Lendvay Ferenc rendezésének legnagyobb értéke. A maradandó élmény, amelyet a jól elgondolt-eltervezett produkció nyújt, a vállalkozásnak ebből az igényből és sikeréből született. Abból a nem jelentéktelen felismerésből, hogy Csehovot ma így kell, így lehet a leghitelesebben, a legigazabban és a legnagyobb hatással eljátszani.

Szép előadást láttunk csütörtökön, talán a legszébbet és a legjobbat ebben az évben.

A darab címe egyébként bizonyos értelemben megtévesztő. Ugyanis nem Ványa bácsi a darab főhőse; Csehov színpadi munkái általában főhős nélküli drámák. Mégsem indokolatlan, hogy az előadás rangos és kitűnően eltalált, ideális szereposztásából elsőként Bits-

Hernádi Oszkár felvétele

A vendég szereplő Moór Marianne (Jelena) és a Szegedi Színház szereplő Margittay Ági nagyjelenete

key Károly játékaról szólunk. Legjellemzőbb rá a végletek szintézise, valamiféle szélsőséges orosz karakter keresése. Bitskey Ványa bácsija ugyan nem csizmas-pufajkás hős, de nem is finomkodó; amikor részeg, földre fekszik, s egyáltalán nem titkolja, roppant ellentétek munkálanak-működnek benne.

Legjobban a két nő főhős, Moór Marianne Jelenája és a szegedi közönség előtt először fellépő Margittay Ági Szonyája tetszett. Mindkettő azért, mert az előadás szereplői közül talán ők fejezték ki leghitelesebben a csehovi hősök lényegét. Moór Marianne szép és lusta Jelenája meggyőző portrét rajzolt a városba vágyakozó fiatal nőről, Margittay csúnya Szonyájában a szép emberi vonások uralkodtak.

Hiteles képet vázolt a színpadra Asztrov doktor alakjában Nagy Attila. Kár, hogy azokat a kontrasztstatisztákat, amelyeket részegsége és hirtelen kijózanodása kínál a Szonyával való éjszakai beszélgetés nagy je-

lenetében, csak részben használja ki. Bányörgy Károly nyugalmazott egyetemi tanára szerencsére nem törekedett egyszerűsítésre. Túljutva a rokonszenves és nem rokonszenves vulgarizáló problémáján sikeresen törekedett teljes értékű emberi portré kimunkálására. Bartha Mária Ványa anyjának szerepében szemléletes, bár érzésünk szerint túl öreges karaktert formált. Bányász Ilona Marinája csendes szelidségével tűnt fel; a rossz hagyományok szerint ezt a szerepet harsányan-hangosan kell eljátszani. Máriáss József Tyeleginje egy kissé szintelenen hatott; az az emberi tragédia, amely ennek a szerepnek lényege, érzelmi háttérrel szinte nem is kapott.

Az előadás mondanivalójában, hangulatban egyaránt kifejező, a bezártságot hangsúlyozó díszleteit Székely László tervezte. Gombár Judit jelmezei mindenben megfeleltek Csehov intencióinak.

Ökrös László

Iskolára előkészítő foglalkozások

A művelődésügyi miniszter rendelkezése alapján április elején országwide megkezdődtek az óvodába nem járt tanköteles gyerekek iskolára előkészítő foglalkoztatásai. A „start” óta csupán két hét telt el, de a tapasztalatokból máris kitűnik, mind több szülő veszi igénybe azt a lehetőséget, amelyet az állam biztosít az óvodákba helyhiány miatt fel nem vett gyerekek részére. Tavaly 883 csoportban foglalkoztak gyermekekkel, az idén szervezett csoportok száma meghaladja az ezret. A fontos pedagógiai munkához a minisztériumban útmutatót állítottak össze. Ennek célja, hogy az általános iskolai tanulmányokra előkészítő foglalkozásokat vezető pedagógusoknak segítséget nyújtsanak.

Bartók emlékére

A Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakiskola Zeneművészeti Tagozatának csütörtök este elhangzott Bartók-émlékhangversenyéről csak a legösszintébb elismerés hangján szólhatunk. Az előadóművészeket minden öncélúság nélküli művészi alázat hatotta át, muzsikálásukkal együtt lélegzett a zenehallgató közönség.

Kezdő műsorszámként részleteket hallottunk a 44 hegedűduóból, Rákosi Géza és Laczkó Sándor sokszínű, differenciált előadásában, majd a két zongorára írt Mikrokozmoszból hallottunk finoman kidolgozott, tisztán, szépen megformált részleteket Kovács Zsuzsanna és Fekete Éva tolmácsolásában. Az op. 14-es Szvitet Bodó Árpád zongoraművész játszotta, a tőle már megszokott magas művészi szinten. A koncert első részét a legtisztább aranymetszés arányainak alapján komponált, öserejű Allegro barbaro zárta Deák Tibor erőteljes, temperamentumos interpretálásában. A hangversenyt a nagy magyar komponista két zongorára és ütőhangszerekre írott Szonátája fejezte be Antal István és A. Perjesi Katalin, valamint Avar István és a nagy tehetségű Maklár László főiskolai hallgató előadásában. Itt már talán nem is szabad technikáról, vagy megformálásról beszélni: hallgatóság és előadó együtt éltek a hatalmas bartóki emlékmű minden pillanatával, együtt élték az élet keletkezését, a mágikus álmvilág démoni körforgásából való feleszmélést, a különös bartóki humanitástól áthatott második tétele keresztül az önmagára találás fényzuhatagos, örömteli, majd lassan szeret hulló harmadik tétellel. A zenehallgató közönség lelkes tapsviharral köszöntötte a koncertet, és csak egyetértetünk az elhangzó kívánságokkal: ilyen hangversenyeket szeretnénk hallani — minél többet.

Kátai László

Az ének megmarad

A régi híres irodalmi magazin — *Ady, Karinthy, Szép Ernő* meg a többiek fellépéseinek — színhelyén, a Tiszaszálló koncerttermében tegnap, pénteken este rendezték meg a *Költészet napja* legnagyobb szabású ünnepségét Szegeden.

A jeles alkalomra jeles versírók érkeztek a városba, akiket — szegedi társaikkal együtt — az alkalomhoz méltó melegséggel köszöntött az irodalombarát közönség.

„Az ének megmarad” címmel megrendezett est vendégei bevezetesként — Tóthpál Józsefnek, a Bartók Béla Művelődési Központ igazgatójának megnyitói szavai után — Juhász Ferenc „Sóhaj” című írását hallották Nagy Attilának, a Szegedi Nemzeti Színház tagjának előadásában, majd Nagy László versei következtek, amelyeket Margittay Ági, a Szegedi Nemzeti

Színház tagja és maga is költő tolmácsolta.

A műsor további részében is hasonlóképpen hangzottak el a versek: Fekete Gizella, a Minerva Színpad tagja, Tolnai Miklós, a Szegedi Nemzeti Színház tagja és Novák Zoltán, a Minerva Színpad tagja lépett egymást váltva a pódiumra, majd utánuk saját verseik elmondására vállalkoztak sorban a költők. Így a szegedi egyetem volt hallgatójából József Attila-díjassá lett Ratkó József, az új kötetével most jelentkezett Agh István, a szintén új könyvével előállt Buda Ferenc mondta el egy-egy versének sorait, amelyeket a szegedi Polner Zoltán és Simai Mihály, a Szegedről elszármazott Szepesi Attila, valamint a szegedivé lett Veress Miklós pódiumra lépése követett.

Ha azt mondjuk, ötletes és gazdag összeállítással köszöntötte Szeged a Költészet napját, keveset mondunk, hiszen azon túl, hogy rangos munkák szóltak meg szép előadásban, még egy határozott szegedi karaktert is magán viselt az összeállítás. Innen indult meg itt felnövekedett tehetségeket sorakoztatott fel, akiket így együttesen nemcsak megható, de a város poézisápoló hagyományait tekintve, bizony, megnyugtató is volt hallani.

A régi híres irodalmi magazin színhelyén, a Tiszaszálló koncerttermében ilyenformán méltó ünnepségekben részesült a Költészet napja.

„Az ének megmarad” című összeállítás rendezője Pád István, a Szegedi Nemzeti Színház tagja volt.

L. A.

KÉPERNYŐ

Jó estét, Magyarország!

Csütörtökön este negyed hétkor egy országos „Jó estét!”-tel köszönt rá Magyarországra Vitray Tamás, és ugyancsak egy országos „Jó éjszakát!”-tal úgy éjjel fél 11 tájban búcsúzott el tőle.

Ami e két, nap mint nap tucat-szor hallott kívánság között feltűnt a képernyőn, és kizengett a hangszórókból, az nyugodtan nevezhető a Magyar Televízió látványban, hangban megfogalmazott érettségi vizsgájának.

Hogy mi minden jelezte a felnőtté, nagykorúvá válás immár végleges állapotát?

Kezdve az eszközök minősítésével: a kiválasztott négy helyszín — a legkisebb Fenyőfő, a nagyobb Mária-gyűd, a még nagyobb Sárospatak és a legnagyobb Békéscsaba — ötlet s kívánság szerinti megidézését szinte zökkenő nélkül bonnyolította le a hatalmas technikai apparátus. A kábelek mindig jó irányba kigyóztak — a kamerák mindig az „éppen való” történetre szegeződtek — egyszerű, ideálisan harmonizált a kép meg a hang továbbítása. Folytatva pedig a program koncepciójával: az ország egy estéjének történelméhez tényleg az ország alkalmilag kijelölt tájairól — s nem ilyen meg olyan szempontok szerint kiválasztott protokollvidekeiről — gyűjtöttek adatokat a riporterek. Valóban Magyarországot közzételve teltek el a perceknek tűnő órák.

Mindezeket túl: a Magyar Televízió a legfontosabbra, minden történetek és alakulások legfőbb okára, az emberre koncentrált ezen az éjszakán nyúlt csütörtök este. Azokból csínált milliósok kedves

„sztárokat”, akik mikrofonok meg közvetítőkocsik nélkül is kedves, érdekes és értékes lakói voltak falujuknak, városuknak, s akik most még inkább megtapsolni, vagy megkönyyezni való falu- meg városalakókká lettek, az országos figyelem reflektortüzeiben.

A vén vadász ott Fenyőfőn, a fejére tett borosüveggel táncoló néni ott Mária-gyűdön, a tányergyűjtő sárospataki házaspár, Békéscsaba legényes szavú és tartású „csontkovácsa” — mind-mind amolyan felfedezni, megismerni, majd megszeretni való* és soha el nem felejthető „utca-ember”.

Kioktatni „A jó estét Magyarországon” című vadonatúj tévé-műsor készítőit, technikai és szellemi lebonyolítóit, balgaság lenne. Okoskodó tanácsok helyett csak azt mondhatjuk nekik, hogy a következő adás óráiban is tágítsák ilyen gyerekesen nagyra a szemüket. Örüljenek ugyanígy, ha özbakot ló a csizmas vadász, és érzékenyen reagálnak el ugyanígy, ha régi kollégiumi társát keresi a máriagyűdi szociális otthonból Pestre pislogó, kiabáló vén tanár.

Néhány hónapja az volt a szenzáció, ha egymás mellett tett képernyőkre varázsolta a külföldön dolgozó, földugókat sok a kilométernyire igazán magyar tudósítót a televízió. De most valahogy néhány száz, határainkon belüli kilométer átugratása sokkalta nagyobb eseménynek tűnt. Sokkalta nagyobbak és sokkalta szebbnek. Ezért hát: még nagyon sok ilyen jó „Jó estét, Magyarország!”-ot kedves Magyar Televízió!

A. L.

Gazdag István

tartozik, kívülről úgy néz ki zöld páztájával, parkjával, fáival, mint egy klinika. A belseje sem marad el színvonalában. A vezetők nem sajnálják a pénzt az öltözők és fürdők rendbehozatalára, a munkatermek kifestésére, a rendre és a tisztaságra. Ilyen körülmények között valószínű kisebb a balesetek száma is. Ahol rendezetlenek a munkatermek, ahol keveset adnak a tisztaságra, ott kevésbé lesz otthon a munkás és előbb éri baleset, sérülés is.

Különösen a régen épült gyárakban, az az építőiparban sok a tennivaló. S az új üzemek sokkal szebbek és kényelmesebbek, mint a régiek. S az új üzemek felemelkedése térek vissza a cimbén is jelzett járdára. Aki vonattal, vagy kocsival igyekszik a főváros felé, láthatja, hogy milyen szépen fejlődik Szeged külső nyugati iparnegyede. Az E-5-ös út mellett egymásután sorakoznak a modern nagyüzemek: EMERGÉ gumigyár, a házigyár, a Tejipari Vállalat, az AGROKER és a MEK tranzzíttelepe. Több ezer ember dolgozik ezekben a gyárakban. A betonút keskeny és nagyon forgalmas. Az út melletti földszáv sem valami széles, s ha esik az eső csúszós, bokáig ér a sár. A busszal, vagy villamossal

érkező munkások a betonpályán gyalognak üzemük felé, ami viszont zavarja a közlekedést és veszélyes is.

Miért mondom el ezt? Azért, hogy talán érdemesebb volna sokkal komolyabban venni Csápenszki Istvánnak, a tejipari vállalat igazgatójának lapunkban is közzétett javaslatát, hogy a budapesti műút mellett levő vállalatok közösen, s a városi tanács támogatásával építsenek gyalogjárdát az üzemek kerítése mellett. Nem azért emlitem meg a Sárge-üdülőtelepen nemrégiben elkészített betonjárdát, (bár a beton jelző hízelgőnek tűnik, hiszen morzsálódik az a keskeny utacska, valószínűleg rosszul számították ki a keverési arányt, vagy „elszóródott” a cement, amikor kifuvarták a telepre), mert ott nincs rá szükség, de bizonyos fontossági sorrendet sem azt néha figyelembe venni. Az igaz, hogy a budapesti műút szélén levő gyárak más tanácsai kerületbe tartoznak és megint másikkal a Sárge-üdülőtelep. Végül persze Szeged városáról van szó itt is, meg ott is.

Valószínű az említett gyárak dolgozói, szocialista brigádjai jelentős segítséget adnának társadalmi munkában egy megfelelő gyalogjárda felépítéséhez. Ezzel szebbé válhatna a

környezet, biztonságosabbá a gyalogosok és a közúti járművek közlekedése. Képzeli-e el milyen hangulatban fog a munkához az az ember, akit majdnem elűtött egy autó, vagy aki csúszkál, bukducsol a sáros árokparton. A munkahelyi közérzet, a munkahely második otthonná változtatása bizony nem csak a gyártó-csarnok állapotát feltételezi, hanem a lakástól a műhelyig való eljutás állapotát is.

Egyszerű a javaslatunk: beszéljenek meg egy időpontot az említett gyárak vezetői, s üljenek le tervezgetni, hívják meg a városi tanács építési osztályának képviselőit is, hogy közös nevezőre jussanak. Hisz-szük, hogy előnyös feltételeket találnának, s nem halogatják esztendőig ennek a járdának a felépítését, mint ahogyan a közlekedési vállalatok a fülük botját sem mozgatják évek óta arra a jogos kérelemre, hogy építsenek a Dorozsmai úton egy fedett várótermet az autóbuszra és a villamosra várakozó embereknek. Mind a két tennivaló a munkás emberek megbecsülését szolgálja, s nem kíván milliós beruházást, de jóindulatot igen.